Массо а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера дехь ◆ ШИНАРА, [illegible] сентябрь, 1973 шо. ◆ № 112 [illegible] ◆ Мах 2 кап.

АТЕИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАР

[illegible]

(15 сентябрера «Правда» передовица).

ПЯТИЛЕТКА: ШОЛЛАГІА ШУ

«Грознефть» объединени «Грознефтегаз» промысловое управление [illegible]

М. [illegible]

Пропагандистийн семинараш

Республика партийни организацийн [illegible]

... политика, методически ... новкъостал дергла. Цариа лекциеш еш [illegible] ГІилмахоша, вузий преподавательша, партийни белхаша. Шолгіа дакъа ... бергіа семинар.

С. ШАНИН.

ХЬАЙБАЙ ЙОАКХО Ю

[illegible]

Т. АРЧАКОВ.

ПЛАНАЛ СОВГІА

[illegible] 2013 тонн [illegible]

В. КУДРЯВЦЕВ, совхоза парткома [illegible].

КОМСАШ ЧУЭЦ

Салбеника комсаш чуэцар ба уьх [illegible] 28 центнер ... «Кругловский» совхозо.

500 гектар тІера ... «Новогорский» совхоз. 28 август тІаккхочуш ... 500 гектар ...

Района бахамашна ... 3972 гектар ... 2100 гектар тІера ...

СССР-ан Нохч-ГІалгІайчоь автономни хьаль 50 шу ... октябре ... Царна новкъостал ден района организацеш ... профтехучилищан декъашхой ба.

О. ШАХБИЕВ, КПСС Надтеречни райкомана [illegible].

ДИКА ТОЛАМ

Уьх шера ... 120 гектара тІеш ... 250 гектара ... Советски района бахамашна. [illegible]

Дика хІийкира ... План 18 центнер шара болуш ... 20 центнер ... Пира хІара гектара тІара чуэцна 23 центнер ...

Б. ХАМИДОВ.

ВАРШАВСКИ ДОГОВОРА ЮКЪЕ ДАКЪА

ЛОАЦАЧА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНИЙ

ВІАШАГІТЕХАЧА ГЕРЗАШЦАРЧА НИЗАША

ЦХЬАНА ЯЬ УЧЕНИ

Хьалхагіа хоам баь хиначо тайпара, ВІашагІтехача герзашцарча низий командоване планага хьежжа 4 сентябрера 16 сентябре кхачалца йолча юкъагіа Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений ВІашагІтехача герзашцарча низий цхьана учени хиннай Чехословацки Социалистически Республика территоре тІа.

Ученена кулгалдир Чехословацки Социалистически Республика къаман оборона министра эскара инарала М. Дзура.

Яьча учене новкъостал дир вежарешта долча эскарий тІехьа низа содружество чІоагІьяра. бІух арешашка тІом бара гонзал дахкъярая штабий болх нийса вІашт[i]хьбаккхара, инаралий эскарийн оперативни кийчо оргаьнижа тоаяра.

Учени йолча хана Чехословацки Социалистически Республика къахьегамхошна дуккхала а вІашагІьетталуш хиннай союзни эскарий соединенеш лоамсой лични состав. Уж вІашагІбеттабаларо къыгта хьахьекхар эскарашка долча эскарий халкъий чІоагІлуш дола доттагІали цхьогІон.

16 сентябре г. Прагге парад йир ученеш юкъе дакъа лоацаш хиначо бІухо.

Учени ега бар ЧССР партийни паччахьалкхени кулгалхой, новкъостий Густав Гусак, Людвик Свобода, Любомир Штроугал, кхибарш, Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхений оборона министраш, Монгольски Халкъа Республика тІема делегаци, ВІашагІтехача герзашцарча низий главнокомандующи Советски Союза Маршал И. И. Якубовский, хІьата шитта союзни эскарийн ВІашагІтехача герзашцарча низий штабан дакхера эпсараш.

А. ШЕРИПОВА 75 ШУ ДИЗАРА ХЕТАЯЬ СЕССИ

Селхан, 18 сентябре, истори, меттан, литературан Нохч-ГІалгІай ІилмА-толлама институте гІоргвьина революционер, граждански тІема турпал Асламбек Шерипов вкь 75 шу дизара хетаяь Іилман сесси яьлар.

Сесси хьайийллер институтан директора, философски Іилмай кандидата С. А. Сангарийо.

Шерипов Асламбека революционни гІуллакхаш дукхаш ир истори сектора Іилман белхлочо А. З. Вахуева яь доклад.

Терко тІеозаш яр «А. Шерипов поэт а публицист а» аха литературин сектора заведующе Х. В. Туркаева доклад.

«А. Шерипов атеистически уйлаш» — аз яр Іилман-белхлочо Д. Д. Межидова кхча долхада тема.

Шерипов Асламбекан шийба дагадарІІарш дийнар граждански тІема дакхьашдочо, нуьйсыртии ... Осман Бауда.

ЧІоагІа ... Іилман ... ладийГІар сессе хьинарана Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университете преподавательша Т. Т. Мальсаговаси исторически Іилмай доктора, профессора Н. П. Гриценкоси дийча къамелашка.

М. АСХАБОВ, института истори сектора Іилман белхло.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

ГИБРИДНИИ СОРТОВОЙИ ДОЛА ХЬАЖКІИЙ ФУ КИЙЧДАРАХ

РСФСР Министрий Совета распоряжени хьешца 1973 шера дІадо колхозаштен совхозашен дІахоцара а паччахьалкхен страховой фонд хьалІкхара а паччахьалкхен ресурсашта ма могга дукхагІа юкъеозна дела 1972 шера чуйиЦача хьажкІий гибридни сортах долен фу.

Республика юрта бахама министерства, совхозий объединене, «Грознинес», «Консерваплодоовощ» объединенеш, «Сенториом», сом баккхачен сома гьалаш кхачен совхозий трестана, хлата продуктай производствени управлене, гоорайисполкомаша хьажкІий гибридни сортах долен фу дохкара отталь лаккан колхозаша, совхозаша, паччахьалкхен кхьча бохламашца тешшаме кхоачашьеля Іалашдо а кІьате нитта 1973 шера бІальстан юкъе дІаден кхьча гІуллакхаштен хол ен а хьежа из дукхагІа кийчдара де дкагІар де а дела;

ца хьуьтхар бахьан доваш паччахьалкхенга хлат дохкара планаш кхоачаш да аьча колхозашкарен совхозашкареа, цхьа нагтахь йолча хана, отталча порядкагІа кхьча культурай хлатийна а комбикормашца а хуьцаш дІайо дола хьажкІий фу.

Хуьцаш хьажкІий фу дІачуйийдола паччахьалкхенга хлат дохкара планаш контрактах договоршкара декъарашкхоачашдара колхозашкен совхозашкен хлату ца хІлар юртбахама продуктан кІирен цар дизален ... болча райондии паччахьалкхен инспекцеша баьхдьчуа тІехьагІа. Колхозаша, совхозаша, паччахьалкхен кхьча бахламшна хуьцо хьажкІий фу (томарош тІехь — физически доьах долаш) хьачутесача хана хлатан дІачуйийдоча предприятешца, кІьате комбикормаши кхьча культурай хлати — колхозашка, совхозашка, паччахьалкхен кхьча бахламашка тІаьсеш бахканта хьада транспортни зенаш царна дІателда хлатийн даьтта доахача культурай фунех отталчча цхьатерра долча расчетни закупочни мохьанта юкъера шхь централизованно лийсьара хьожадьча ахчан чотах.

ДІахойтьада, СССР Министрий Совете, цхьа юггахь йолча хана гибридий 1 поколенеца хьажкІий фу ца тоьа, 1972 шера чуййца фуна дьархІа II поколенеца хьажкІий гибридан кийтье, мукха, лун 1972 шера 16 августа постановлени хьелгта, сортовой ма[?]бахаш а еш, фуга стандартаа 1 классерча хьажкІий фух закупочни мохьана нийсбина 130 процент, II классерчех — 120 процент, III классерчех — 110 процент. Из фу дІадо колхозашкен совхозашкен дохьача хІи хьайбахІьна бІетталь мадбахаш.

Колхозийн совхозийн фуражни фондашка чуесса фуна метаргІбола гибридни сортовойи хьажкІаш кхьча культурайн комбикормайн хлатийца отталча порядкагІа хуьца бентІа — уж кхьча гІулакхашка дІахийта метаргІбаш.

Министрий Совете ... бовраме паччахьалкхен ресурсашкара калиброванни сортовойи гибридни фу ... колхозашта мегадаьх, совхозаш ... фонда чуесса ... хьажкІаш ... условешца хьежна, хлатан дІачуйийдоча предприятешка дІатеда.

КЕРТТЕРА ТЕМА

КЕПАЙОАЗОН ОБЗОР

«...Вай хьоьга пропагандистски агитационно-массови болх кхин а чIагIбеш ... тIаьхьа ... съезда решенеш ... [illegible] ... советски къам коммунистически ... болх бахьана творческий дар — цIеран латт цу дакъойн вай кертт[illegible] декхарех» — элира КПСС Централни Комитето Советски Союзан Коммунистически партин XXIV-чу съезда цуьнан Отчетни докладехь тIе.

КПСС XXIV-чу съезда балхаш а кертта декхар хиллехь «Къахьегама байракх» хIинца Сунженски районан газето?

Съезд чакхйоьллачул тIаьхьа газета тIе арадаьлла «Юртбоахама хьалхалаттарий совещане дакъа лаьцнарш Сунженски районан бераша колхозашна, совхозашна юртбоахама кхьача организовайх болхлошка дакъа хIоттийна». Юртбоахам къахьегамхой мердачу пятилетка декхарш толамехь кхочушдарна, ялата кхаьбай продукташ дукхагIа ядарна, съезда решенеш кхочушъяр [illegible] тIаьхьа къахьегаро тIахьехор ...

Цул тIехьагIа съезде болаш ... дешарахь ... КПСС XXIV съезда делегата Е. Д. Бебликовас.

Хоаш ма хиннара, массанахьа а цу дешнаш кхаьсттна терахь тIаьхьа партийни съезда материалаш шера хаха дIайоаздайтта шера пропаганда йоал. «Съезда материалаш Iомаеш» кхачийна корреспонденции тIа агитатора Д. Кумаритова хула Цечаш Эски ра цIенагIча колхоза агитаторашта политинформаторашта — фермашка, бригадашка, мастерскашка политбеседаш ю, цига съезда материалаш еш, яхаш.

Цу тайпара информационни материалаш «Къахьегама байракх» яхача газета тIа кест-кеста арайолу. Цу хана района партийни организаценаш дIайолаелар собранеш. Цига коммунисташа белгалдора съезда решенеш кхочушъяра, боахамий экономика айбар де дезараш. Цунна хетаеь я Шеча Эскара цIеранагIча колхоза партийни собранеш С. Васильковс ...«Коммунисташа керда декхараш уттаду» яха отчет. Лоархьаме дош дар колхоза коммунисташа дийнар. Цхьабакъда, автора цIаштIехьдаьккхаш на болхошна дешха, колхозан производство дIахо а дегIайоалаяра кертера лостам хьабаккха, коммунисташта тIалатта бехктокхам хьабовзийта, цао уIлеех, царех де лоархIарех кIоаргга лувш.

Цу тайпара кхочамбоахараш долаш а кхача боахамашка, сонгазашка хиннача партийни собранеех газетo лерагеха материалаш а.

Цхьабакъдаь, цул тIехьагIа [illegible] ... болх ... партийни организаций балхах ... коммунистий авангарди лоархIам хьахоьхьалга. Масала, «Коллективе [illegible]» яхача корреспонденце тIа Г. Иванова доашхаш дуол цу колхоза шолагIча бригада парттрупна беча балхах. «Партийни группа, — язду автора, — хьакхьам чулаче механизаторашта хитъе социалистически яа йоражено я. Из — дола ... кхетам дуо я дук дог а».

Цхьабакъда, газета цIехкашта кхочамбоахараш дувлийт партийни съезда материалашта пропаганда еча уж кхочашъяра къахьегамхой сарцагIбоахачен. ЛертIе хьаьйкхах экономика дегIайоалара боахамий малагIа тоаонаш а, царех пайда эцара фу ду а фу де деза а.

«Къахьегама байракх» яхача газето хайра йоакхо аш хьалхалаттарий опыт йоаржаяра, ше дIадолдаьо чакхдаккхар. Геттара цIезига материалаш я социалисти[illegible] ческий хьалхадаккхам, ... деза дийнарга ... кхетам аралинашка болх ...

Масала, яхха ... дайда дуггIа цех тайпара материалаш. «Цигьа [illegible] ... дешагIа да...» яхача ... кертта тIа ... хIанта ца оалалу масала яхь автор К. Леонидов:

«Вай колхозай ... опыт Iоаме ... районашка цхьабакъда, цар юртбоахама производстве керда хIама гаттара а кIезига юкъелахьар. Цу гIулакха ... болх бе производства технологи карайоала хьета боахама специалистий. Цунца цхьана цу лоархIамеча гIулакха кхетера латтий ... партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш а».

Газета оагIош тIа наггахьа мара корайоагIаргьяд коммунистически къахьегама коллективех ударникех йола материалаш.

Партийни темаех язъь дукхагIа йола материалаш е КПСС райкома болхлоша е редакцие журналисташа язьь я. Газета тIа геттара а кIезига арайола коммунисташа шоаш язьь заметкаш, корреспонденцеш.

Кхыдолча а лоархIамеча дешах а лоадам болаш ялдац газето. Масала, доккха гIалат да, хIанз вай СССР хьаьи Нохч-ГIалгIайчен автономен 50 шу дизара нахъьдолхача хана а халкъий ленински доттагIалах, къахьегамхошта интернациональни кхетам баларах кIезига яздар.

Цунна цхьана ... коллектив декарийла а ... ... юкедасача айреча гIулаххех доала ...а. уж нахьа сахетам ... дIадалара ... тIехдоахаш маларш меларашцеи самоган ... ловттабе, кердача традицешта шерра пропаганда е. Масала, бахача нахьа сходашнера отчеташ кепатехачул тIехьагIа, газето дувцац цу сходашка хержача комиссеша болх мишта бу, сходий решенеш мишта кхочашъю.

Района партийни организацешта хьалхашка латта боахама а политически а декхараш кхочашдеча тешшаме гIонча хила деза ле районни газета. Цхьабакъда, цун оагIош тIа кIезига дуй района къаьст-къаьстача боахамий экономика дегIайоалдар, техникан дикагIа пайда эцар къахьегам Iилмах лаарда тIа цIаштIехьбаккхар санна дола лоархIама а проблемаш а дешаш.

Газета дукха язду юртбоахамах. Цхьабакъда, уж материалаш дукхагIча дакъе информационни я. Наггахьа мара бIаргагуруьйц рубрикаш, хIаьта кхийттал «КПСС XXIV съезда решенеш кхочашъергьа» яха рубрика я дукха кхаьнар газета оагIош тIа. Газета тIа кIезига хул «Оаха яздаьчун лерагIа» яха рубрика, цкъа кепатехачул тIехьагIа дицдолийт дIадолалаь дика гIуллакхаш.

Масала, шитта дасар механизаторшта дац Iохайнарал, лаьтташ лоадарал царех шиъа пайда эца ... тIадьекаш хиина ново-щедринский правобережненций кхайкарал, мишта кхи дIахо а.

ХIанз, республика къахьегамхой СССР хьаьи Нохч-ГIалгIайчен автономен 50 шу дизара нахъьбаха кийчлуча хана, газета коллектив, цун штате боацача корреспондентaшна къаьстта терках тIаьбахийта йоа КПСС XXIV съезда ... кхочашъяра къахьегамхой сарцагIбахара, боахамий экономика айбар, коммунистий авангарди ... декхбара а парторгани ... къахьегамхошта интернациональни кхетам ... ДукхагIа язде а къаьста ... ... дешар ... хIанз ...

ХIанз уж а газета кертера темаш.

КУЛЬТБОЛХЛОЙ—КЪАХЬЕГАМХОЙ БОЛЧА

СССР хьаьи Нохч-ГIалгIайчен автономен 50 шу дизара нахъьдолхаш района къахьегамхошта юкъе боакхаш массово-политически болх бу Шаьла района культура учрежденеша. Из болх партеи Советски пачхьалкхан историяра ... советски халкъа революционни, гIалгIа, къахьегама традицешна бовзийта бу районни культболхлоша. Цу гIуллакха къаьстта лоархIам бу цIа юккъе а клубашкой культура цIенош аш художественни самодеятельность представленеш.

Цу дакъе дика хIонаш карагIдуол тха художественни самодеятельность артистаса. Масса цIатахьа художественни самодеятельность кружокашта хьалхаша тоаю шоай репертуараш. Масала, ... драматически кружокий репертуара ... Ленина образ хестош. Даьканахьа, партешра, комсомолашра, хьаьнашра болх бувцаш ... советский авторий произведенеш.

ЧакхдаллачIа, СССР 50 шу дизара хетадаь хиначa художест[illegible] ... художественна самодеятельностa артистий ... концерташ уттаде ух.

Клубашка, культура цIеношка тематически сайренаш ю, лекцеш, беседаш, докладаш, хозйташ ... «Тха уьйлиш гIулакхьяш — тахь: «Тха уьйлиш гIулакхьяш хьона да дукхаеза тха партее», «Ленински ... масаш», «Парте гIулакх — халкъа гIулакх», «Доамаре ...», «Советски Iаьдало», и. кх. д. кх.

Района библиотекашка теоретически, читательски конференцеш ю укх темаех: «Сийлахь - йоккха почин» яхача В. И. Ленина книжках, «Зьамаха» яхача М. Маммаева книжках, «Советски Iаьда[illegible]...

50 шу ... библиотека ... [illegible] ... культура заведующа А. В. Сырых—культура заслуженни болхло), районни библиотека (заведующи Хамлиева Замант).

Районе дика традиция я хинна ... культура цIеношкен кердача обрядий ... дIахьоа ... тхоаша цIашагIнаслар, паспорташ, ... дIателар, Советски Эскаре болха ... царах ... дика цIаштIехьбаьнна делабу районни культура цIенош, Майртупски, Курчалой юртий культура цIенош, ...

КПСС райкомо идеологически ... СССР-е Iилманаш культурайеш ... рагIцахкнaра ... Кхин доаха группа я районни культура цIеш. Районе ... къахьегамхойн ... Цига язьь лаьмаш ... сагш гейтай ... колхоза ... отдела болхлоша. ХIанз дерриге шоай ... ... сарцагIбахийт ... кийчъехара.

С. МАДАЕВ,
Шаьла района культура отделан инспектор.

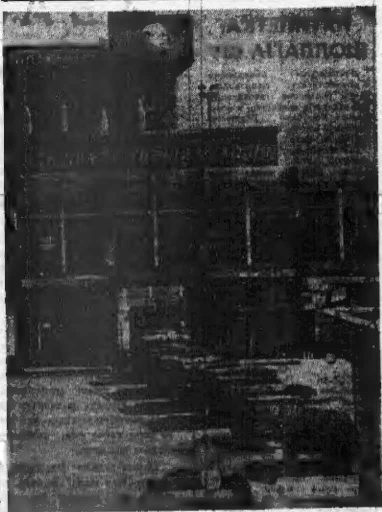

КАЗАХСКИ ССР. Ялат хьаьнара тIехдика кийча яьй Ленина орден лелаеча семипалатински хьоар комбинатан йоаккхача парте XXIII съезда цIерагIча комбината коллективо. Уккъа дерригa хала болхаш механизаций автоматизаций я да. Ремонт а я дика кийчъеъй ялата складаш, дIа-ела ухл а стационарни а механизмаш, лаборатори инвентарь, болх бе йоалалайтай сооружагIйола автопогрузчикаш, ерригa пайдаш асфальт йиладa т.

Предприятеа хIанз оалатагIа хьожаиьй СССР заготовкий Министерствa, профсоюза ЦК ... байракх.

СУРТА ТIА: семипалатински хьоар-комбинатa йоаккха комбинат. Казахски ССР-рен Алтайски ... ялат хьаьнаргда укказа.

Г. Гельфонда сурт.
ТАСС фотохроника.

ОАХА ЯЗДАЬЧУН ЛЕРАГIА

24 августе ... «Сердало» газета тIа ... «Дики чIагa боалаш...» яха критически заметка.

Цу тIа ... дувцар ... Советски ... клубе болх ... Тха ... клубе ... хIама ... Демонстрационни ... Къаьстта ... болх бу библиотекашка ...

Цу заметкий ... ... депутатий МагIалбика городскoй Советa исполкома председатела Б. Акиевгарa:

«Библиотека ... болх бар бахьан ... горисполкома культура отделе 8 августа болхара дIаьнийн цун заведующи И. Р. Штель. Нарда хьахаь библиотека заведующи Саутиева ПаьтIамат квалификаци ... йоаккхий.

Клуба заведующочуна Л. А. Картоевайна административни бокх бийб. Горисполкома культура отделa Советски кхача кертарча культура кхуврчий болх тоабаяр сарцагIьаьнийб».

Шелковской районера хоамаш

РОЖА ДIАДИНИНА БОАЛАШ ЛАТТ

Догiяш ... тIехьагIа «Червленский» колхоза механизаторий тIерa ... хьалхе ... механизаторашта ...

... Уж ... дIадиха ... колхоза кертерча агронома Жучкин Александра Николаевна ...

ЙЛАИ КХОАЧАШЪЕ ДИККА ХIАМА — ДИСАДАЦ

Дика толлама ... «Коммунизм» колхоза шурий-товарни ферма хьайбеш лелаеши ЦхьабIетталгIа сентябре хIакхоандa ... 917 тонн шура дIасенне ... ХIанз ... дана кхочашъеша йоакха сарф 254 тонн кара яц. ХIанз доахантгара йоакхд шура ... ду ... ю хIнхтa ... хьа тово я колхозхой — хьайбий концентрaтанца кхабар. Цох бешa пайда ... колхоза шурий-товарни ферма ...

ЮХА А ХЬАЙХА БА

ШайдаIа Iамо, цул тIехьагIа дIайахаче ахко дукха ... яьй «Шелковской» яхача фтна ... юкъела со[в]хоза къахьегамхошта. Халача хьалашка кхедир ... ХIаьта а Iалама ... дохкалахь ... дера ... ма Iуша кхоачашахьар ...

Къаьстта ... болх бу ... республике цIе хеза ... Социалистически Къахьегама Турпал Эсмухамбетов Науруи. ... хьайбаш ... тIехьара 140 Iахьар ... хьун по ... 30 кхологрaм ... йолаш.

ХIанз ... бригада, ... коллектив, Iалашдере да доахъaш. ... ... желашлиеш.

В. УМАНЦЕВ.

СВЕКЛА ДИКА ХЬИЙКЪАЙ

Гудермеса района «Октябрь» 40 шу колхозе укх шера шекара свекла дIайийнай 300 гектара хIa.

ПландагIа хIара гектара тIера 200 центнер чул сов укх СССР-чу Нохч-ГIалгIайчен автономен 50 шу дузача деза цIейна сийленна нахъьбаьнан хIара гектара тIара 280 центнер шекара свекла чул социалистически декхар тIеийца свеклаш кхееран. ХIанзе мишта кхочашду ас дош?

Укх дешаш шекара свекла ... звено ... бIаьнне ... болх дIайолайр Бачаева Зарой звенос. 25 гектар тIоцIоагIьар ... Шоаш дIайийнача ... технически культурашка дика Iуnaл ... зено болхлоша. Массера да хьалхагIа 4 гектара гIоса ... ... ХIара гектара тIара 400 центнер шор ... олаш доал.

Совханa ... ... [illegible] хьахкохнa. Уж ба КПСС Нохч-ГIалгIайи обкома член Шихмурзаева Куржан. Альдиева Зайнап, ... Хавра Iайнат.

Бачаева Зарой звено ... укх Ядуева Коккхи звено ... Цу звенос а 25 гектар тIа шекара свекла кхеьй. Цо а ... латт шоай свеклаш.

— Звено ... свекла ... бус а ... хий детташ ... ХIара гектара тIаро оала ... 400 центнер ... — ... Коккос.

Свеклай ... Бачаевайн Ядуевайн звенош. Цхьабакъда, ... хIама ...

Шекара свекла ... ... дIадуш я.

А. НИКОЛАЕВ.

Грозненски швейни производственни объединене дикагIчарех лоархIаш я № 3 йола бераш ... тега цех. Къахьегама дикача традицеш кхебу цо ... болаш. Дукха ба цу Бутенко Натань цу коллективе ... Цхьабакъда, хIаьта ... гIулакхаш ... ю.

Эттара бехктоккхамеча ... тIа ... коммунист — АТК контролер. Шаьла ... хIама ... бIаргаша.

СУРТА ТIА: ... Бутенко Натаь.

Т. АРЧАКОВА сурт.

Партдокументаш хувца кийчлу

Укх дешаш КПСС Ленински района ... партийни организацеш ... хьаьнарч. Цига ... партийни документаш ... дика чакхдаккхара ... Цу ... совещане къамаьл ди КПСС райкома организационно-партийни балха отдела заведующий Б. Н. Чере.

ГулбеннаргаштA ... ди КПСС Ленински районе хьалхара секретара Г. Ф. Галкинас, КПСС Грозненски горкома организационно-партийни балха отдела заведующий Г. П. ..., кийчаь.

М. АРСИЕВ.

ПАРТИЙНИ ДЕШАРА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛАКХЪЯР ДУХЬА

Кайна общество хьалъяра КПСС-о, дерригача вай халкъо чакхдоккха кхолламе гIулакхаш марксизма-ленинизма чIоагIча ларда тIа латт. Марксистско-ленински хьехам лелIабоалабелгаш цунна пропаганда елгаш, советски нах Iилман мировоззренех кхебелга дени парте идеологически балха юкъметтиге латт.

Цу гIулакха тIеерзавь я партийно-политически образоване ерригa система. Цун декхар де коммунистически теора чIоагIа знанеш ялар, дикагIоала идейни моральни гIулакхаш Iомадар, цар къахьегама ... айдар. Коммунистий марксистско-ленински дешар, КПСС XXIV съезда белгал ма даьххар, ... хIанз а ... ... идейно-политически лоархIама ... политически керттерча достамашца, советски нахьа йоккха патриотизм интернациональни социалистически ... кхоагIон ... чувлоцаш бо.

Парте XXIV съезда решенешка хьежжа укх тIехьарча хана Централни Комитето массесах соцам баьб идеологически балха ерригa оагIош ... гIаьхьа тоадеш цун эффективность лакхъяреи нахьъаш белгал а деш. Уж дешаш лаьрхIе ... болалой Ерригсоюзни совещане. Партийни организацеша уйтта а деш чакхдоах къахьегамхой балхеи политически хьинар, социалистически сахетам лерIабоалабарa, патриотически, интернациональни, ... кхетам чIоагIагIа балара тIалараьдах ... гIулакхаш. Советски нах коммунистически хетам ... ... Коммунисташа чIоагIа терках тIабадийтар царна, хьинаре дакъа лаьцар уж дувцалча. Практически декхараша айхха дуваш Iомадаьд теоретически политически декхараш, цо ... ... идейни кхетам ... ... оттаьь мохк экономически, социальни, политически ... программа ...

... хIама ... кхочашъяра бехктокхам чIоагIбара.

ХIанз партийни образоване системерча кердача дешаре шера шерра кийчо ... партийни комитеташ, съезда материалашта пропаганда ... Iомаеши Iоаьча опыташ пайда а эцаш. Коммунистий марксистско-ленински образоване керттера декхар долаш дуc цун идейно-теоретически боарaш низ лакхбелга, ленински теоретически тIехьале, вай ... керттерча проблемех лаьца КПСС XXIV съездо оттаьь положенеш ... парте политика а цун практически чакхъяккхара ... кIоаргга Iомаделга. Марксистско-ленински образоване ... ... къахьегамхой общественни гIулакхашта а самалешта ...

... «ХIанз къаьстта лоархIаме ... — белгалдаьккхад КПСС ЦК Генеральни секретара ... Л. И. Брежнева СССР ... союзий XV съезда ... деш, — ... къахьегамхой ... ...

«Къахьегамхой экономически образовани тоадарах» болча КПСС ЦК соцамга хьежжа шерра лоаржадаь хьехарга экономически дешар. Кадрай, дерригача къахьегамхой экономически кийчо тIагIертта чIоагIъяиза ярт на хиляр хьалхадоах Iилма-технически прогресс сихъяра, экономикане дувцаш ... тоадара, ...

... экономически ... марксистско-ленински теори, КПСС экономически политика ... Iилмий производство ... ... Iомаяр. Болхлой колхозхой ... экономически знанешь ... керттера декхар я ...

Парте экономически политика ... ...

СССР хьаьь 50 шу дизарна ... ... партийни организацеш ... ... Коммунисташа ... ... КПСС ...

... Партийни образоване системера ... къахьегамхой ... Советски Социалистически Республикай Союз хьаьь 50 шу дизара кийчо ... КПСС Централни Комитетa соцам Iомабара хетаи. ... ...

Ишттa лоархIаме да КПСС, Советски пачхьалкхан ... политика дешаш ... ... КПСС ЦК-е чакхдоаккха гIулакхаш ...

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДӀАДАХА

ХӀинцарчу Іуьйран [illegible] бадара йолчу системагӀа [illegible] добадара, дукха шуран дукхаллехьа [illegible] резервах [illegible] гӀеш бола пайда [illegible] республика [illegible]. [illegible] 1,5 шу [illegible] дукха [illegible] дӀачутел. [illegible] хьа [illegible]. Іуьйран [illegible] 40—50 процент [illegible] дукха дӀоцуру.

[illegible] гӀуллакх [illegible] добадара. [illegible] дукхагӀа [illegible] 12—15 [illegible].

Дукха [illegible] пайдана [illegible] 12—15 процент [illegible] продукци дукхагӀа [illegible] гӀуллакх [illegible]. [illegible] 7—8 шу [illegible]. [illegible] дукхагӀа [illegible] продукци [illegible].

Іуьйран [illegible] 60—65 процент [illegible].

Доахана фу [illegible] 16—18 бутт болчу [illegible] 300—350 килограмм [illegible] 600 граммаш [illegible]. Іуьйран [illegible] доахан [illegible].

[illegible] дукхагӀа [illegible] продукци [illegible] Іуьйран [illegible].

пайдана доацарацца дӀалацкӀа доагӀа кІоамгапродуктивниш цанагаш додек додкан. Практико хьа на хьоакхара, цу тайпара доахан Іаьхара дус. Тохкам бича гучадаьннад пайдана доацараш дӀа а доахан хІара шера деттан дола доахан 20—25 процент дукхагІа хилийта торонаш йолаш республика боахалаш хилар, нагахь санна дерриге хьакхаш шинараш юха дуте.

Цхьабакъда, из дац боахалашка. Цудухьа во лех Іуьйран юдакеттаоттадара болх. 200—250 килограмм жира доаьл доаца 1,5—2 шерага ехаьча ехоча доахан дукха дӀачутел.

Вахаре кхьаьта хьахьоах хьайбай боахан дӀахо детІабоалабара, царгара хьайоакха продукци дукхагІа хилийтара хІаьмара Іуьйран юдакеттаоттадара система шийса боацилгеи во тоа ца йига арайовлиитеш.

Э. БАМАЕВ.

ЙОАКХО ЯРГА ХЬЕЖЖА БУ БОЛХ А

1530 гектар комсаш чуоца еаш я Цаурски района «Калиновский» совхоз. Ший низамца уж хьалахьа чуоца могаргдац цуьна. Цудухьа арахьара новкъоста дех совхоза кулгалхоша.

Укх шера Грознерча педучилищера 632 студенти № 26 йолча профессионально - техническа училищера 274 дешархой ца «Калиновский» совхоз комсаш чуоцаш.

Рьыв ба болхоа кулгалвой гӀо де баьхараца.

— Къьостта дика болх бу, — йоах совхоза директора С. М. Бекова. — ПТУ дешархоша, хІара дийнахь 120 — 130 процент кхоачагӀо цар нормаш. Ераьга комсаш 25 дийнахь чуийна яха сааш а. ХІаьта хІана санна дӀахо а болх бойя, иль а кьалхагІа йистодоала мег чо.

Группашта бекъа а бенна болх бош ба студенташ а дешархой а. Группа йорте латт е хьехархо е производственни дешара мастер. Балха учет лелаю, социалистически къье котало яькхар боллийоалах.

Комсаш чуэцара заданаш хоаьхаьа кхоачашйой педучилищ студенташта 500 сом, ПТУ - 26 дешархошта 250 сом хургда совгӀата. ХІаьта шоай заданаш дикаги хьалха кхоачашдинча группа цу дийнахь цӀаьха бокъо болаш я. Заданаш халха-хьалха кхоачашдьаьча группаш совгІата 50 сом хургда, группа кулгалхочоа — 25 сом.

Социалистически къьа тІийра цкъаьоса итогаш ю. Нормаш 150 процент кхоачам а еш къье хьалхара моттигаш яьхача хет сага бархІ-бархІ соми яха сага шийнна совам премеш ду.

Комсаш чуйнца яьнача тІехьагІа социалистически къье котало яьяхачарна «Уборочни кампане ударник» яха цІи. Сийлен грамота, совгІата 40 сом хургда.

ІуйрайІна нашкхалхна балха бут студенталии дешархойи, сайрийна цӀабоалабу. Делкъейга кхаь бIждах вотта кхача ихай тІа хьабаьхь.

Сарахьа хуьча боаш болча душ а студентийи дешархойи лерашка. Цул совгӀа чІира цкъа бане а бут. котта тІа тІуона хьсаш гІайба доаччарг хуьц.

Шоай йоакхо ярга хьежжа дола болх а бу цар.

4 сентябре йоланий комсаш чуоца. ХІаьта хІанале 700 гектара тІара ярга чуийца баьшеб уж. ХІара студентий дешархочош шийи балха норма кхьара лаьрхІача 110 — 120 процент кхоачашъю.

Совхоза директора С. М. Бекова болгаш на даккхаьа, къаьсттона дика къахьег ПТУ - 26 дешархоша.

Цу училища дешаре - кхетама балха директора заместителица, лагера начальникаца Чебаллина Татьяна Михайловнаца къамаьл хилар са.

— МалагІча группа бу дикагІа болх?

— Йоахаш а хьийнре болх бу. Цхьабакъда, наььарел а дикагІа къахьег цхьайтталагІчеи (кулгалхо Р. С. Котенко) йийтталагІчеи (кулгалхо Л. Д. Зоннина) группаша, — йоах Чебакина Татьяна.

Цхьа ди дӀадахийтац цу группаша шоай балха нормаш 150 процент совгІа кхоачаш ца еш. Къьостта дика болх бу Р. Исламоваc, К. Кукуевас, А. Чевачевас, Л. Сакуренкое, Х. Джабироваc, Р. Магомадоваc, Н. Чуденоваc, А. Асиорашкоаc, Г. Тагаринаc, Л. Слушковаc.

Тайп-тайпарча къаьмел болча дешархойта юкъе барт-цхьоагӀо я. Болх юкъекхьачча хала царгой хилар кхачий йоI Р. Магомадова. ХІаьта цуьца цхьана болх беш йолча ярси йоІа Н. Чуденоваc комсаш хьаьхара Р. Магомадовойн шийн нормаш кхоачашйир.

— Цхьа хьаьагІйовабац дешархой болх совхоза бехкагІа. Масала, дешархой дӀа-юха боалабара машина тІеехьайиса, хьайоаха комсаш чуйоха тускараш е машинаш йоацаш е совхоза чхьагІар доакхача заводе дӀакхьа машина йоацаш, — йоах Чебакина Татьяна.

М. ХАМАТХАНОВ.

ХЬАВРАІИ ЦУН ЗВЕНОИ

МЕЛ ХЬАМСАРА ба дега ше ваь мохк, бере хана лоаьаш ше лийнна моттигаш. Цунах къаьста ха къахкаьяр ьяна цІаккха а йицлац бере хана еалениа моттигаш.

Юрта йисте дуккхача шорашка ше лийнна, шийна йоаза моттигаш зуьш я ХьавраІ. Юрта йистера дӀайолалу шера аре, дехьа а сехьа а — довкъаш.

Укхаза я «Кавказ» колхозо свекла дӀаи яьнна ХьавраІий звенона хьакъоастаяь участок а. Дикка зам болккаш хьож ше ший звенона белгалдаьча даькъага. «Укхаза-м фуннагІа а къувкъаргьа», оал цо ше-шийца.

ВархІлагІча пятилетка хьалхарча шера шекара свекла дукхагІа кхие лаьрхІар колхозоша. Из йоккхача маьлера культура кхие хьанар дола боллой эшар. ХьавраІас а шийга дукха дехар де дал йитанзар, еррига а звено раьза хилар цу гІуллакха.

Сатоссача хана балха боахар, маьрхІажа-боад къоалалуча хана кхеакара цІебоагІар кхалнах. 35 гектар кха дар свеклан кхеш хьынар. Шоаш беча балхах боккийбора уж: дика хьийкъаш свекла. Бакъда, звено коллективана маганзар, ше дениа дош кхоачашде — хІара гектара тІара 100 центнер жара хьалхар.

Шекбуьла, беьлар звеноцара кхалнах. «Фу хиннад укхаза? — йоахар цар тӀулаша. — Вай кхеза свекла фу зиаш йисай-теш? Оасарах цІена, лорд йоккха йолаш, бІарг хьоасташ ма яр ераш».

— Шеко йолаш хІнма дац укхаза, — аьлар хьаьхьебоаc, — вай дика болх беш свекла кхийна. Бакъда, гІуллакх чакххаллалца дӀадахьанзар. Вайна дӀалаьхоІараш шекара заводе дӀакхоачаьраш яха ма, маддара аьлча, свекла чуораевча хана бІарга Іуьная азьгІахо вай. ХІанзчу тІехьагІа цоярда зайна ма гІалат кха на далийта. Тахьи ужх балхах догъийкха юхаволачоа дукхалкхоса гала вц. Хало е эцам а тІаІоттабалча юхавор кьиыеост вац, — хоадар Акбулатова ХьавраІас ший къамаьл.

Цул тІехьагІа ийнат-дукха къамаьлаш а къайтамеш я хилар звеной коллектива, дӀахо ба беза ба балха гІуллакхаш дуваш. Масала а соцадар керьаньа гІуллакх юкъагІа ма дита.

ХЬАТІАКХАЛЬЧАР 1968 шера бІасти. ДӀаколадар звенос шийи участкаш свекла вовзалоаc баьхаш. Коллектива членашта дика ховра лаьтто шийна тІа хьийга къа алхьа ца доаладаьа. Іалдаьате дукхо улдбрениш йойи дар цу кхаі тІа лаьтта хьаьндар дукха. Цу баьца тІа ХьавраІий бокъонца бола гІоачаш а хийна дӀеттаІ Вашна ІаптІамат, Шоаидайна Розe, Магомашева Медент, хьайбараш. ХьалхагІа шоашкара гучадоала кхоачамбоацараш чукъа а дош, свекла хьуьвьеера мел хилар цхьаьдолладдоне доаре дерржа балхаш.

ХьавраІийна хоара деррига балхаш дика чакхдаьддало а, оасар дика дах ца хуш мел хьайга кхий доаргдолга.

Оасар массане а цхьатарра цІена мича ду. Бакъда, ХьавраІас оасар цІене, сиха де-ахаш, баргттайор. Цо ше ший муд а бита юха тІехьаоца а хьле, звенойна Іоллага Іо а оасар дата моттигаш цІейнора. Цунах хьехаж а хьоакхам а хулар звеной коллективе, хила терлуш бола цатоам е юкъебалайр. Массане а кхетадора шоашкара доагІар — оасар цІена делга.

ХІаьта а сараахьа балдара шій боагІаш ший звеноцарча новкъостанна шоай балхах лаьна хьоамаьл ду ХьавраІас. Цо цаьна дӀахойт оасар цІена дар а, деррига балхаш ший хан-ханнахьа дар а мел лоархІам болаш да. Дагадохийт шоашца ясье хьаьнача Вереева ЗалпаІий звенойл шоаш тІехьадисса йиш ца хилар а, хІаьта хьалкадалар дукхьала хІара гектара тІара йоала свекла дукхагІа хиннай аьнна чакхдоалаш ца хилар а. Укхаза лархІа деза свекла кхеш дІабоха къахьегам, вуашье, свекла мел шекар доаллаш хиннай, колхоза по мел пайда баь. Лоаца аьлча, вай хьаьйгача къаьх колхоза дукхагІа пайда боала, котало ьайга хургба, — оал цо юххера а.

— Тхо кхет Іа дувцачох, — оал звено членаша.

«Ирва дар сІхьагага хьежжа» — оалаш да. ХьавраІ а цун звенор члекаш а хьа теркалаьц баьар. Цар еррига а уйла къахьегамца яр. Уж мелла хІаьдбенна, этта бале а, оасарах цІендаьча кхай тІа дегІ хийца сийна фоад санна леттача свеклас дог хьоастар, цо деррига а кІаьдбалао дегІадара шкилдора.

Ена хьаьттар свекла чуоаю, баьча балдах хьехвинар доархІа ха. Свеклана дах Іуьял е а хьабоала хьуьвкьаж а совхаронаа тІара баьар. ДӀадахача шерачуа кхоазен аьаззем дукхагІа хьаьар свекла — хІара гектара тІара — 350 — 380 центнер. Колхоза моттигаш районе а бокха хьахам бар ХьавраІий звенос баьнхар. Цу тайпара хьалха латтарий мугІаре шийна йоагІа моттиг хьа а лаьца дӀаьттар ХьавраІий звено.

1970-ча, ленински юбилейни шера кхоаьттаь гектар хьаьча шийн кхай тІара хІаране тІара 320 центнер йоалаш свекла чуоара ХьавраІий звенос. Цу шера а Вереева ЗалпаІий звенойн хьалхаьйлас ие.

Колхоза правленега дехар а дь, ХьавраІий звенос 75 гектар лаьтта хьаьйилар свекла кхье, дала. Плак 190 центнер йоалаш тІара гектара тІара 250 центнер вкхие дош даьхар коллектив.

— Из дешін хала ели тІехьашьаьар дуьз? — [illegible] хьаьна.

— Из гуракх дувцаргда вай, — майраа хоа делар шай новкьоста бІу бІьйча ХьавраІас.

Бакъда, шийна хьалхашка латта бехктоухам дика кхетаборе звеной коллектив. Мелла аьлча а 75 гектар — деккъа лаа да.

ХІара гектара тІара 300 центнер свекла чу а ахаьн цо кхаьлахьа ца хилар дӀаяькхар ХьавраІас а цун коллективе а. Аттаь балхкхьа из дацари.

ОБЩЕСТВЕННИ гІуллакхаш, Дахьаво, иай хьамсарча парте хьаьлхашка биттадаь дешараш хьинаре кхоачашдечух сий а ду доархІа а доарх! вай мехка. Цун хьинарарча къахьегамна мах а бе, моттигерча Совета депутатала харж Акбулатова ХьавраІ. Дикхача хьинарча дехьа лоаж до юрта обществени вахаре.

Кхоший дукха хьаькъа товдаьа, гонаш егІай ХьавраІас хьинче а лелаеш. Дукха дала Акбулатоваc бахача, вайа кхьа кхетама балхаш, вайнахьа кхалкхьа бокъонаш телхаю моттигаш дӀайоахаш, бе безача хьехар беш, цунах кхачам ца хулача зено оаркагІдоалийхаш. Цхьа сег велевийрааш Акбулатоваc шийна тІадена гІуллакх кхоачам ца дош.

Дикха болх баьб ХьавраІас, бехача нахa шоай доаладьарча хьайбай соалонагІа йола продуктанаш пачахьалкхенга йоалалга вІаштІехьдовккхаш.

Ше кІезига дийша ве а, дика лелабу цо агитатора болх. Ший звеноцара болхлой массеза а ленихье дӀакхетабу ца нортне производительствен соцанех, дунен хьаькъашта юкъерча собетеех.

Ший балха тІа а обществени вахаре а Акбулатова ХьавраІас хьинаре бу болх белгал а болхлам цунна ениай Ленински Юбилейни медаль, «Юрта боахамерча социалистически къье хьалхалелар» яха значок, КПСС Гудермесса горкома а горисполкома а Сийлен грамотай. Цул совгІа цунна совгІата еннай воданарагашк, дошо сахьт.

Къахьегамо ше йоазача котамкаша, цу хьаьа тайпарча совгІатана дег-уйле хьера ца йоажхкаь, карагІдаьчача кхоачам ца беш ахь тІа а хьинар айдаь къахьегаш я ХьавраІ а цун звено коллектив а.

ХІанз [illegible] ГІалгІайчен автономии хьаь аз бІаь шу дузача шера, цу сийлахьа юбилей сайна [illegible] гектара [illegible] [illegible] тІара [illegible] центнер [illegible] [illegible] 250 [illegible] социалистически [illegible] ХьавраІий звеной барттайна коллектив.

З. ЭСАМБАЕВ.

ВАЙ МЕХКА КХАЧА

Камнарасчерн областе [illegible] чуоца латт.

[illegible] чуйна [illegible] социалистически къье хьалха латташ [illegible] Ленински - Кузнецки района механизаторан. ХІара гектара тІара 22 центнер [illegible].

СУРТА ТІА: Ленински - Кузнецки района «Заря» [illegible] чуоцаш латт.

А. КУЗЕРИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

Узбекски ССР. Андижански областа Кургантепински района «Аим» [illegible] совхоза бамба кхиберано [illegible] чуоцайна 10 эзар тонн бамба-батал дӀаяла лаьрхІа. Из, бамба кхиберан дика торонаш хиннача дӀадахача шера кхиеначул 200 тонн дукхагІа ю.

СУРТА ТІА: совхоза [illegible] бола кхалсакхий Мухтарова Мухлиса а Богородова [illegible]. Совхоза цар хІарани 18 тонн бамба - бадал чуоца лаьрхІа.

Р. АШУРОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ДЕШАРА ШЕРА КИЙЧО ЯЬЙ

Партийни дешаре система шу дика вІаштІехьадаьккха дІаболаде деррига кийча гІаьлах Гудермесски района «[illegible]» совхоза [illegible].

Школаши семинарски группаши [illegible] [illegible] пропагандисташ хургба совхоза корторе агроном вов. Кхоаьц кортера инженер вов. [illegible]

Партийни дешаре [illegible] 60 кхомаьнист.

1-гІа октябре дена совхоза [illegible] [illegible] [illegible].

Н. АСТАХОВ.

нилкъаца бокъбола, реалистически чулоацам, классови интернационалистически маІан дог тешалеш хьаьдьохк. Тайп-тайпара общественни строии йола пачхьалкхенеш машаре яхар хьалга ихьанна а тайпара идеологически къовсам мелбалийтара маІан долаш хоашилга боррагача советски наха дика кхетадоргдола гІуллакх доаш даргдац. Масале, из къовсам кІеззарча хьалашка кхы а боалхаштІен арагІен хул. Политически занятей эффективность уж дуккагІа тІатаІаш, иза болаш, идеех чІоагІа дог тешалеш, классови бакъетан болаш, новстагІаьа идеологиа, марксизма - ленинизма принципашта тІера хІабуьларца машар боацаш ца хул лакхагІа хургья.

Коммунизм хьалхача юкъагІа тІа-тІа дуккагІа лаьхлуйргба къахьегамхоштта нравственни кхетам балара лоархІам, социалистически общежите моральни правовни нормашта еча пропаганда лоархІам. Найзе сакхетам чуреи оамалашкара социализмана хийра дола шарача замах юхедисаи кагий буржувазиш во гІуллакхаш дІадахар идеологически балха лоархІамегІарча лостамех наІба. ДІадхаал зашан рецидивашш, социалистически норьаше антиподаш — йоккхал, къоал дар, мел дово, маларш гІехдахар, дисциплина ца хилар — тІа-тІа чІоагІагІа доопалла ух вай вахаре увладаца, къьостта чІоагІагІа холуша аа йиш йоацаш да уж социалистически стройиз доккий хІамаш керагІдувлача кхье, дІахо долхача вайна хьалаийкна дукьалинаш уттаю цар.

«Коммунистически къахьегай школай болх хоабара къахьоча», «Череповецки металлургически завода кулгалдечи инженерно - технически балхаш деч йолхоша коллективара членашта идейно - политически кхетам лучча даиъа лакара хьакъехьарча». «Мински тракторни завода партийни организацие къахьегача коллектива производственни общественно - политически хьинар айдаза беча балла хьакъехьерча», «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра Грузе Компарте Тбилисски горкома беча организаторски политически балха къакъехьерча», «Маларош тІехдахара алкоголизмаиеи духьала лоаттабу къоесам чІоагІбара чакхдоахача гІуллакхий хьакъехьарча» а кхьача а КПСС ЦК соцаммаш тІа дІадехарашка хьежжа партийни организацеша чІоагІъе еа социалистически вахара образа, коммунизм хьалерий моральни кодексана, коммунистически нравственностен этикеи дешашта еш йола пропаганда. Наха нравственни кхетам лучча хана бкозагІа пайда вца боагІа къахьегама коллектива тоэнех, идейно - кхетаме балха массови средствоех.

Партийни документаш хуьнара кийчо еш я хІаьа партийни организацеш. Из лоархІаме организационно - политически мероприятешаш айкха шаеаний я шийн мугІараш дІаха чІоагІдара, коммунистий хьанарий дисциплинаи чІоагІъяра, производствен общественно-политически вахаре цар хьалье лелара дакъа лакхдара партера чакхдоахача деррига гІуллакхашца. Уж хуьцара гІуллакх толаме чакхдаккхара новкъостел де дезаш я партийни пропаганда. Партийни образована системе къьостта уйла тІайоахийт советски общество партере кулгалдара дакъа доккхагІа хилара, ленински организационни принципийн партийни вахаре нормайи дешаш Іомадара.

Керда дІадехарашка хьежжа эргалдоаш тоаду коммунистий марксистско - ленински дешар, цун чулоацам, из вІаштІехьдоаккхалга. Дешара планашта программашта юкъехкухь тІатохараш хувцамаш. Цар кертера лерхІар — занятей эффективность лакхъелга, къахьегамхой тайп - тайпарча гІуллакх дешар вІаштІехьдоаккхилга дифференцированно лелаелга, пропаганда парте политикаца, из чакхъяхара партийни организацеш беча балхаца айхагІа юваилга.

Дешара юкъьанцарча звено, юккъьанцарча политшколашка могаду В. И. Ленина биографи Іомаелга, КПСС XXIV съезда материалашкара кийчбь политически знаней а хІаьта кертта экономически знаней а лардаш Іомаелга. Юккъьанцара политшколаш йистенаьлача, кхьабакъда, цар юкъарча образование боррага е кхача бахьанашка дӀаллача юкъарча звеной программаш вегІа деша хала долча коммунисташта могале мегаргда цу политшколе дІахо дешилга. Цар политически кхетар дІахо шорбара могаду КПСС истори. Іалмаш коммунизма юкъьанцара курс, коммунистически морала дешаш, КПСС ЦК-аи Советски правительстван решенеш Іомаелга.

Юкъарча звено марксизма-ленинизма лардий школашка деша бегІача болхлоштен колхозоштен могаду дешара программа чакхъьйиначул тІехьагІа «Экономически знаней лардий», хІаьта хьалхьа боахама социалистически — «Производства экономически доалдарен лардий» курс Іомаелга а. Культура, просвещение учахине лоэрара сфере балхе а болаш деша багІаш школа программагІа дешар чакхдьайхарашка йиш а шоай знанеш теоретически семинарашкеи хиккерча звеной кхача формашкеи лакхье. Царга йиш я цу школашка деша а дешаш, царте экономически политика лардаш, партийни строительства курс Іомае. Коммунистически парте морален правай дешаш Іомаде.

Лакхерча звено тоьал доккхий хувцамаш ду марксизмленинизма университетий балха чулоаккама юкъе. Уж кулгалдеча кадрай дешара пайдагарІа йола формаш я. Университетий цар заочни отделенейш лоархІам лакху пропагандисташ кийчбара гІуллакха. Дешара плана юкъейнхьай «КПСС XXIV съезда решенешца юваземна марксистско-ленински теорен КПСС политикан актуальни проблемаш» яха къьостта курс, теркам чІоагІагІа тІабохийт экономически дешаш Іомадара. Партийно-боахама актива факультеташка республикански министерстваш ведомстваш болхлошта отделенеш йоха. «Доалдара Іилман практикаи» яха курс юкъейоалаю: предприятейи производствени объединенейи кулгалдеча болхлой отделенешка — «Производствана Іилман наькъаца доалдара лардаш». Производствана Іилман наькъаца доалдара лардаш Іомаелга юкъедоаладу кертта партийни актива городскойн районии школашка а. Теоретически семинарашта марксизма-ленинизма классикий балхаш, КПСС XXIV съезда материалашш Центральни Комитета дІахоа решенеш Іомаеца тематически планашш.

Къьостта уйла тІайохийт кулгалдеча кадрай идейни кхетами экономически кийчоа. Эргалдара деш тоаица тег ца хилара. Идейно дог тийша, дикагІдола нравственни гІуллакхаш доахаш, партийни принципиальность йолаш, кхоачамбоацарашца машар боацаш, шерра кругозори йоккха профессиональни говзалш йолаш, кердадар холуш а шийна тІадиллача гІуллакх творчески леладе хоаш а, нах вІаштІехьбоахари царна хьехам телара хила везаш дІахара кулгалхой. Хоаш да, кулгалхочун оамалаш, шийгара гойтача хьохамо, идейно - кхетаме балха юкъе хьинаре дакъа лацаш, наьха терко кро коллективера морально- психологически хьал тоаделга, корта болаш делча гІуллакхий, вІаши доагІар диказа дІа-юха лехара, новкъосташа дола хьех чІоагІделга.

КІезига яц политически дешар формально, вахарах хоадаьь лелаеш, кулгалхой идейно дегІабахкара, политически, корта бола, нравственни гІуллакхаш дика долаш принципиальность йолаш, гІуллакхаца партийни цкъа лелабеш, кхоачамбоацарашца машар боацаш, уж кадраш хьалкхехьба по кхоачамбоалаш вйлаш иа еш йола моттигаш. Цхьабола болхлой дешарг. Іилман методаши доалдара толамагІа йола опыта карадаааоа йоакхо йоацаш ба, кІезига еш марксизма - ленинизма классикий произведенеш, тІагІоаьара Іомаю КПСС XXIV съезда кийчъяь теорен КПСС политикан проблемаш.

Марксистско - ленински образование чулоацам кІоргагІа Іомабайна а коммунисташа марксизм - ленинизм, партейн документаш Іомадара тІахьожам чІоагІагІа лоаттабенна а, политически самообразовани цар хаддаьна шоай дуккахьцІех доля гІуллакх лоархІаргдола хІама дана ярга партийни организацеш.

Болхлой тайп - тайпарча категорей дешар, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра кхьинера цар хьаьдача декхарий башхалонаш теркал а еш, дифференцированно лелае деза. Партийни, советски, боахама кадрашта могаду марксизма - ленинизма общетеоретически проблемашта кийсаь парте экономически социальни политика теоретически лардаш а из чакхъяхара практически методаш а, доалдара Іилма Іомадегга; Іилман учрежденей болхлошта — Іилма - технически революце, хІамаш довзачу марксистско - ленински теоре. Іилман тохмамий методологи философски социально - экономически проблемаш, могаргда а лакхерча а школа болхлошта — кхуьш йоагІача тІехьена коммунистически кхетам балара теори практикеи; художественни интеллигенциа — марксистско - ленински философеи эстетикаи, хІанзарча идеологически къовсама актуальни проблемаш.

Болхлоеи колхозхоеи дола дуккхача вламий политически экономически дешара юкъе лоархІаме моттиг дІалоацаргья халкъа университеташш коммунистически къахьегама школаши санна йолча шерра яржача формаша. ХІанз мехка 20 эзар совгІа хьалгъа университет я. Коммунистически къахьегама 270 эзар школа дІадахача дешара шера дешаш хиннав 7,5 миллион гаргга саг. Цар кхоаш хьахьескхай хала душ бола идейно - политически, экономически, нравственни кхетам, хьалха латта опыт дІа-юха хьаьга шийна чухьхьана тардеш йола эффективни форма санна. Цхьабакъда, теркам тІабахийта боагІа соахка вІашагІъекка хиннача дуккхача школашка занятеш эсала хиния хилара, пропагандисташ кийчбелге а мела вІаштІехьдаьнца хиина хилара.

Къьостта йоакхо е эзаш гІуллакх да комсомольцаштен кагирхоштен идейни кхетам дулга. Комсомольски политически дешара системе хІанз дешаш 6,5 миллион зІамига саги йоІи да. Укхаза керттера уйла тІаерзаьй КПСС XXIV съезда решенеш Іомаяра. Кердача дешара шера кагирхой политически дешара юкъе лоархІаме моттиг дІалоацаргья КПСС ленински къамий политика, советски халкъе сийлаьча традицией, коммунизм хьальерий моральни кодекса дешаша. Октябре еррагача кружокашкеи семинарашкеи ленински урок хургья: «Вай — патриоташ, интернационалисташ».

Марксистско - ленински дешара эффективность лакхъелга, хоаш ма дарра, хоалаш боллаш долча дакъе пропагандисташ хьахаржарахи кийчбарахи, цар теоретически боаламах а методически говзалах а тийша да. Дешара кердача шера пропагандистски болх лелабергба 1 миллиони 300 эзари коммунисто. Пропагандисташ къьостта а къона бараш хьахоржиагеи кийчбелгеи эргадаьлла тоаде деза, цар теоретически, методически знанеш кІоаргъдеча, социальни психологи педагогикани знанеех уж кхиабеша, нах тешабе, вахарца айха буьзаш болаш занятеше, нарна кхетам луш ук вІаштІехьбоахаби хила Іомабина беаргбац.

Беррига пропагандисташ деша багІараш дешара а гойтара а пособешца ІалашдагІа баргІа, парте чурчен арахьарча политикаех, общественни Іилманашта хІала карагІдуларей, технически прогрессах, боххаш культурей дегІахкуладара лаьенаш кхоачашьяра партийни организацеша чакхдоахача гІуллакхех йола информаци тоаеза. ЛоархІаме да пропагандисташца беча балха Іалашахьй, опытий методисташ юкъеоаш, партийни дешара цІенойн кабинетий, библиотекай балха къьостта уйла тІаяхийтар.

ХьатІадоагІа дешара шу — партийни образование, массови пропаганда эффективность лакхъяра партийни организацешта хьинаре болх бу шу. Партийни организацей беррига политически идеологически болх кхы а чІоагІагІа тІабохабе беза КПСС XXIV съездо оттаь Іалашонца бакъъаь экономически социально - политически программа кхоачашъяра, вІаслагІча пятилетка декхараш толаме кхоачашъяра, СССР хьаь 50 шу дизара дехха доагІача тайпара какьадахара.

(6 сентябрерча «Правда» статья).

ТКЪАЬ ИТТ ШУ ДАЬННАЧУЛ ТIЕХЬАГIА...

219-чо АВИАДИВИЗЕ ЛЕТЧИКАШ—ГРОЗНЕНЦАШ БОЛЧА

15 сентябрь... Дойккал тIехьагIа сахьат доллаш латт. Грозне Ленинан памятника хьалхашка хьагIаах ордамаша, медалаша йоккхош дизза нах. Мехка тайп-тайпанчу городашкара — Москвера, Воронежера, Харьковера, кхечухьара баьхкиб уж. 1942—1943 шерашкахь Кавказе тIом беш хиннача 219-чу бомбардировочни авиадивизе летчикаш ба уж. ТIом тIа кхьена минар дагадеха цхьаш хийцаче моттигех бIаргтоха, хиинарх дукха ша башагIкхийтаб уж. Ткъаь итт шу дIадаьнна цар укхаьа тIом баьча хиле деш. ВIаьшин маргIа ладхаш эфат ду ца гуш дуьха хазикх кхача цхьана тIем тIа хиинача новкъостаца, бIаргех хий дуьл цериа хиинак дагадехий, дог тохадолийт бIарахьежаш хийтарий.

Турпалашка моврпаш хетта тIабоагIа № 105 йолча школа пионераш, эзаш лу цар тахарна моай берал враз долаш хилийтар дукха са ца кхоаш моастагIчоа дуьхьал лаьттарашта. Цу школа пешархой ба цар дивизецара цах баь - баххачара хьалнйхараш, цар баьча тIемах дола бакъдараш гулдаьрш, уж летчикаш моаш болча хьоинагIа хьийхараш. Дивизе тIема гIулакхош дуьда школьин муьзе хийчьна пионераца, Ленина комитатка хьалхешка эзаш доккх турпалашца.

Даьхен тIема ветеранаш Грозненски городской комитето пионерий Республикански Дворецо яхьашашта — 219-ча дивизе летчикаш вIашагIкхетара хетаьь торжественни собрани хьяелл отставке волча инарала-майора воа. Пашкова. Безача хьашашка маохшел хьотташ, моастагIчуй хаьрам тIаьттача хана шоацна сарцагIбаьиха турпалаш шоайцна бехарах доьдхаа. деш, геттара дика хеташ Грозне баха нах хилар дуьнаш лоацна кхаьарьа а дийя, йист хила деш лу цу 219-ча авиадивизе полка командир хиннача полковника Орлов Анатолий Тихоновича.

Украина, Прибалтика, Донбасс, кхьйола моттигаш дIа а лийца, моастагIа Кавказа тIагIертача, вай Даьхена боккха кхерам тIоьттача хана нийсделар тхо укхаьа, ахаш дуьл цо.

Фашисташа дIалайцай Майкоп, Туапсе, Краснодар, Ставрополь, Ростов-на-Дону, кхьйола моттигаш. МоастагIа, из котваргхилар Майкопа Грозни а кху нехкдоттана, тIа заводашта тIайхача гIерт. Къаьстта бокхагIбола хьо дукьа баьккхеб цо Грозный хараллоцара.

Эттара хьаьвагIбола гитлеровцех латта, лоаллдаьча болата чу хоалаь эскар — цхьоалегIа танкаш арм ер тIайоагIар. Баьъда, Европе беш санна етта бац цуьна кIенз тIом, вай летчикаша еттача бомбаша, бIухойя, ахуьссир йоккхийча топаша кIантIа лийхийт цуь танкаш, чуухийт моастагIчун самолеташ, боабу фашисташ. ХIаьта а къарлеи уж, хьагIагIерт. ХIама да эшаш бIаргвача бетта тIом баьчул тIехьагIа, 25 августе цар дIалоац Прохладный, Моздок, тIом болабу МагIалбика, Грозена, Орджоникидзена. МоастагIчоа дуьхьал майра атакаш йо вай эскаро, 219-ча авиадивизе летчикаша.

Дивизе комиссар хиннача инарала Жмулев Федор Ивановичо дувд Тиккрандл соаьа йоала тIоьттача гитлеровцашта дуьхьал шоай летчикаша баьча майрача тIемах. Эскадрилья командира подполковника Павлов Алексей Владимировича тIом бе тIайоагIача моастагIчун самолеташта тIаранхий, сигал латташ чуйит «Ме-209» яха мессершмидт. Сигала майра тIом беш фриций самолеташ чуухийт летчика-капитана дагестанца Эмирова. Цуьна веннача тIехьагIа Советски Союза Турпала цIе лу.

Иштта турпала тIемаш ду 219-ча авиадивизе летчикаша Новороссийске, Орджоникидзе, кхьча моттигашка а.

Виъ бетта къаза тIом баьчул тIехьагIа еррига Кавказа хьалаьццал тIавоагIаш хиина моастагIа тIехьашка воккх вай эскаро. Цу боккхача а лоархIамерча а тIем тIа доккха дакъа лоац 219-ча бомбардировочни авиадивизе летчикаша. Цу тIем тIа моастагIчун 242 танк, 578 автомашин, 23 самолет, дукха йоккхий топаш йохаю, дукха салтийн эпсараш бобу цар. 12 самолет чуйит сигала тIом беш.

— Хаьо, кхерам тIаьттача хана дайза доттагIий да вай, — йоах инарала Жмулева грозненцашка. — Тхо, укхаза тIом беш хиинараш, чIоагIа гIаддаха да цу хана хиинача юхе йовзаргйоацаш шун город тахан бIаргагуш, вай советски наьха тахана иаза дола вахар баьхаш, вай Даьхе баьхаш сахоаш тIом бер лехьа ца хейна. Тхо хIанз а вахара юстар даьша IохайIшадаш. Оаха тIема - патриотически кхетам лу шотIаккхуча тIехьенна.

Гулбеннача наьха цIерагIа, Грозне бахача сийлахь - боккхача Даьхен тIема ветераний цIерагIа хьашашта доккха баркал ала инарала воа. Попкова, отставке волча полковника летчика воа. Радуса, Республикански военкомата [illegible] воа. Козлова.

Беза хьаьший В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьгIа чакхдоахача заводе, Грозненски № 105 йолча юкъерча школе, кхьча моттигашка хилар. Массанахьа боккхача безамца тIайийцар бIаргаш моастагIчох вай Даьхе лаьрда лийга турпалий.

СУРТА ТIА: Павлов Алексей Владимирович (отставкера подполковник) шай одинополчанашта юкъе. И ПЛИЕВА сурт.

В. ШАКРИЕВ, Т. ЮСУПОВ.

Малар тIехдоахарашца—лира къовсам

КЪАРАКЪА ТIЕХЬАБАЬННАРАШТА—АДАМИЙ ЭГIАЗАЛ

Цхьан хьаьтьал долча къонкхча маллара, цхьа мел дола товараш санна доацаш, шоаа нах йиза бехаш тевар да къаракъ: тоьа тIаре хьашиаь хана ахча дала а дехна цуьнах, кIаьта мени вIаьгна— къахьаал дала а деза. Къаракъ а мени хьалаьзалах цаьнначоа тIакхеачар-м дуьца а мича дена, — аьлд, чакхдоалийтар къоанчо шай хьамеьл.

Цийса аьнна да ю, ма мал йох къаракъах: ахчой хьаьхьала.

Малах доахкача саьхатех хьона ботара иеиегIа хетар малагIа да? — аьнна, «Пионерская правда» яхача газета редакце шийга даьча хаттара укх дешаица йоп деннад гIорваьннача академика Аксель Ивановича Берга: «Малах доалла керттера сахьат, сона хетачох, корта бохабеш малар да. Цуьна кхы цхьакха а тIехкал Берга: «ВIаргаваьйчь а ца хетаза за къаракъ мена йоха бар».

Къаракъал лийадар даьшна моттиг яц. Цудукъа берригача советски наха а, иштта вай республикера къахьегамхоша а чIоагIа раьза хиинан къоабалдени тIайийар КПСС Центральни Комитето а СССР Министрий Совето а «Корта бохабеш маларай алкоголизмаца дуьхьалара къовсам чIоагIбара гIулакхех» дола сацамаш а, царел тIехьагIа арадаьнна цу дола хьакъехьара РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ а.

Еррига партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, административни организацеш, еррига къахьегамхой коллективаш декхарийла ю цу сацамаша тIагIертий а, массо оагIув чулоацаш а, йорда ца беш а, из доакха зулах маларах тарра, корта бохабеш малараш молара дуьхьала къовсам лоаттабе.

Нагахьа санна сага царал хIана дича цуьнах мехха оагIув боаргболча бIохача, ийрчача шин хIаман цIе а яьхха, цу дешнех хьайна оттагIа хеташ дола цаI ю дола Iа, а цуьна меттел къаракъ мала деза Iа, аьнна, цхьаннена тIагIортадаль хиинад, ахаш, хабар да вайнакха. ХьахагIа шийга ххайкадаьча цуьнена цхьстача, кIаттIа а боацар лаьрхIад къонахчо къаракъ малар. Цудукъа цо вIалла шах а ца воалаш бIайийцад, йоах, къаракъ мала. Кеп отталца къаракъ мена корта бIогора а баьккха, аравьнна йоача по, кийкх чу боаккхаш ю мара попкъа ца хеташ, кхоачашаьа, йоах, малапад а волаш вIаькха а шо дергдоаца юхадиса йоа нахахе а...

Корта бохабеш къаракъ молача нахагара Iалалмаге доккха зе дола дуькхача миллионий наьха хьаьнала къахьегамца тоабенача вай социалистически бокхаш. Из кхетадеш да: къаракъ мена саг дисциплина йоацаш хул, цо балха ца вадаш атта цIагIа Iа, нагахьа санна балха дIаведа а цо тохаш дола кулг цо тох.

Корта бохабеча малаpo хьакъаш гIолдаьнкха вола алкоголик, кхьметтел малар кертах даьннача хана а, цо лелабеча харц наьхьа бедкаьзо лехаш хул. «Наьха фу гIулакх да аз молача къаракъа да, — аьл цо, — сай ахчах ма молий аз из».

Цуьна иштта хете а, дуьккхенешка бала а сагото а кхоачаш да саге тIайдаьнкха къаракъ молар. Иштта хул из цуь ший гIулакх, нагахьа санна къаракъ молнача сагагара (цо из ший ахчах мониадале а) общества моральни а материальни а зе доалаш хилча, ший бераш цо харцахьарча наькъаца кхетадеш хилча, дезакхоито юкъера хаза гIулакхаш, цар берт-йиш цо тохадош хилча?

Вахалца къаракъ малар — из йоккха доакъало а. Саг чIоагIа йирча воахкилаш, саг зулампашта тIатотташ хIама да из.

...Дика кхе ледадха вар Хьусен да нохчи хиинарш.

Хоьл бертайнои Iимореи баьхаш цхьа ха аьнкхар Хьусена дезада. ТIехьара а, цIен-да гIовсаьда волаьнар: адамий хана шийгара цIакхха а саге берхат далалоа вола даьхаьо хьаьна кхийттар цуьнах — къаракъ. Вахара вальча хаммахьа чу а ца укхаш, тIехьашуьха ваьлар Хьусен. Иштта гайна чуоагIача хана гIулакх лор тIара даьнниита хоаргдалаш хулар из. Кеп отталие мента а ваааш, кеташ тоаллуьйаш, терка а теркаш, из шийна ою Iнедаш а йолаш воагIаш хулар из, юкъе-юкъе нийсъенна га а наьха карт а лаьца юха а соцаш.

Иштта мара уралоатталуш воацаш, халла чукхаьчачул тIехьагIа цIагIа а ший «тайтолакх» долаора цо: бераш укзара а доахаш, сесагагIа бIеха эппараш йора, каст-каста латар-токар а хулар.

Ший бераш ца дезаш нана хургьяц: ший из кIаьнк дага а воаллаш, сесаг юхаувзалора. Мара фуьлагIа дича а, из мелла хьаьраьнна хьайзача а, цIагIара гIар-тата ара ца далийта гIерташ, цо кхы а дуккагIа дерхнаьар ахераш садетта сесага. Цхьабакъда, мар кIезнга тийнача хана, сесагIа массава а цуьнна хьалхехоахар, барий воаз на доадудалара Iа, яхаш. Хьусен юха йист а ца хулаш дIаводар, цхьабакъда, гуча дар цхьаьха: сесага деш дола дехар цо дIаьнаш дацар.

Ботташ-бетташ кхора а батI ейлаш из дий. КIордадир сесага а маро веладер.

Ца ховш карара кIенка кхерий тIа Iохкийтта ингале цхьагIа йохаш санна, бохар Хьусена довал.

ТIехьара а фу хилар Хьусенах? Цох боккоина вола алкоголик хилар...

Кхы цхьаькха а масал. Дукха даьнна а кIезига даьнна а къаракъ вер чу Iочудаьннача хана машина ко бе делла бокъо яц цхьанна шофера. Иштта да массанена дезаш дола закон. Цхьабакъда, кIаттIа боаца хIама но, из закох дин а дь, цо Наьсарера араволлаш дизза къаракъа пела Iочу а оттадь, грузевой машина ко бе а делла, Сунженски районе ваха дагахь кор тоIабир совхоза шофера.

ВIалла мена воацачоа кийх ла атта доацаш, геттара дIайха ахкан ди дар из. Дуьхьала йоагIача «Волгана» машин тIатехар цо. Цхьа юкъ хьиначул тIехьагIа милице цIагIа кхийтар из хинначох. Кхоъ веннек, шиъ геттара чIоагIа лоьвальн цхи саг арабаьккхалар йохаль вIашкайнхьача «Волга» чура. Вейнараш а, лоаабаьраш а, машин дIатIатеха шофер ве а — уж берригаш а ше-шоай дезалаш а болате нах бар. Лаьй тIерабаьлар зиж дезалла: веннача цхьаьне дезалашта — даиман а, лоаьваьча шинена машин тIатехача шоферен делалашта — дуккхача шерашка а. Гой мел гаьндаьхар ца доагIаш мена къаракъа пела! Шофера сух йича доалаш ца из?!

Шераш хуннар мара кхы хIама доацаш бокъонна хиина хIамаш да аз дуьцараш. Ва-башха дало а, иннне а сал цаI ба цар — къаракъ.

ХIара советски саг коммунистически кхетам болаш хьалхевегга дIахьача замах юхедисача иоча гIулакхашта дуьхьала лира къовсам а лоаттабеш мара хила йиш йолцы хIама дац, хIаьта, вай маллара, цу замах юхедиса эгара бIехагIа а дуккагIа зулам дувлаш дар а корта бохабеш къаракъаш мелга да. ВIалла гешт ца деш къовсам лоаттабе беза из сийдоацав, цаIаьт хиина гIулакх леладепашта дуьхьала. Адамий эгIазал кхайкае ер царна.

Хьамзат ОСМИЕВ, юрист.

КЕРДА ПЬЕСА КИЙЧЪЮ

Укх тIеххьарча хана вай республикерча драматически театраша кIезига болх бора сиреаш тIа юрта боахама темаш хьагойтара.

Нур-дилов Хамзашй цIерагIча театро лаьрхIад из тема болха юкъейоалае.

Театра коллективо оттаб кийчъеш я «КегадгIенна зорхьалоа» яха Саидов Билала къаьъ пьеса.

Вай хахарча наьха турпала гIулакхаш гойташ йолча цу пьеса кортара ролеш лоазаеш хургба театре толашагIа бола артистыш: Хадзиева Наиля, Айлаев СаIид, Доженко Раиса, кхыбараш.

Театра директора Маджаева луьсачох сакъерлане а хьакъчоне чайлане а хургья из пьеса.

Б. ЭСМУРЗИЕВ.

Редактора заместитель М. М. ХАМХОЕВ

Газет арадоах шозза, сорд. шоттан вашнашка.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАДОЛАДЕННАД 1973 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувхина ерригача отделенешка а промышленноста транспорта, гIишлошъеча, предприятешкарча, яешара зленешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча хелайоаьуа доархаоча общественни уполномоченешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: цхьан шера—3 сом 12 кепигь, 6 бетта—1 сом 56 кепиг.

ЙИЦ МА ЛЕЛАШ 1973 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 сентябрь

8.50 — Передачий программа. 8.55 — Кердадараш. 9.45 — Дешаршошта. «Костере». 10.15 — Арбузов. «Иркутский история». Кольцова цIерагIа йолча наччаьдакхен Воронежски драматический театро спектакль. 12.45—«Товарищ — карикатура». Ташкентски — арфоровни заводара репортаж. 13.15 — Восбола телевидени. Центральни телевидени Еррригсоюзни радиоя эрсий халкъа инструментий оркестра концерт. 13.55 — Восбола телевидени. Телевизионни документальни фильмай программа. 14.40 — Юртара бIахаш сихдеша за. 16.25 — Передачий программа. 16.30 — Бераьшта. «Митеха, Машеха бола фильм» яха фильм - спектакль. 17.55 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.15 — Документальни фильм. 18.25 — Дуьнен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала). 18.40 — Киножурнал. 18.50 — 0—3 лаьттагIаш а. 19.15 — «Пьяна хьежаш» яха художественни фильм. 21.00 — «Хо». Информационни программа. 21.30 — «Театрах дола дуьцар». Передача дIахьу Абалкина. 22.00 — Валенберг. «Тамара» яха симфонически поэма. 23.15 — Кердадараш. Передачий программа.

20 сентябрь

9.30 — Передачий программа. 9.35 — Кердадараш. 9.45 — Восбола телевидени. Бераьшта «Выставка Буратино». 10.15 — Восбола телевидени. «Итт класс яккхара аттестат» яха художественни фильм. 11.45 — «Музыкальни календарь». 12.20 — Телевизионни документальни фильмай программа. 13.05 — «Малхбоален хьат». 13.30 — Передачий программа. 15.40 — «МоттIигера ахьа хIама белгалдаре». Iаьли доаьврах йола дешара передача. 16.00 — Пионерски коталонах йола книга. Загрецкий. «Пионерка кхалхар». Литературах йола дешара передача. 16.30 — «Москва — Хельсинки» яха телевизионни передача. 17.30 — Передачий программа. 17.35 — Спортивни хроника. 17.45 — Киножурнал. 17.55 — Укказа моттолаш кхею. 18.15 — Нохч-ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа. (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — Хоамаш, реклама. 18.40 — Нохаргбоаца сенз. Дагестански АССР. 19.10 — Телевизионни хьежарий заттарента жоп лу «Правда» газета политически обозревателя Жуков. 19.30 — «Доазол тIа герз тоха» яха художественни фильм. 21.00 — «Хо». Информационни программа. 21.30 —«Массанеа хьалха театро» яха телевизионни фильм. 22.30 — Восбола телевидени. [illegible] оркестро дIалокх. (Ленинградера передача). 22.50 — Кердадараш. Передачий программа.

РАДИО

19 сентябрь

6.10 — Юртара Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — КПСС-а XXIV-ча съезда сацамаш кхочушде. Юртара коммунисташ болча (гIалгIай меттала). 6.57 — Хоттам. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Сердало газета обзор. 8.15 — Передачий программа. 8.25 — Нохч - ГIалгIай маьхарий эшарш (нохчий меттала). 8.45 — «Тоьсолта зоивашкара дIаьода» яхача Сулаева романцара дакъе (нохчий меттала). 14.00 — «Чейна-шоргишта хулача лаьарна дуьхьала лоаттабу къовсам» яха беседа (нохчий меттала). 16.15 — Индустре бохка гIа (нохчий меттала). 16.30 — Кеца йолаче доарждар партийни гIулакх за (эрсий меттала). 16.45 — Вай индустриальни мохк (эрсий меттала). 19.00 — Керда программа (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

20 сентябрь

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — «Ленинан никъ» газета обзор. 8.15 — Передачий программа. 8.25 — Нохч - ГIалгIай академически ансамбль (гIалгIай меттала). 8.40 —«Закон хьоьш а кхочушдеш а хилара» яха радиожурнал (эрсий меттала). 16.00 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт (эрсий меттала). 16.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 16.45 — Нохч-ГIалгIайчоа индустрия (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш. 19.30 — Катерхой вахар (нохчий меттала). 20.00 — Юртбоахама къахьегамхой — [illegible] (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолла Грозне кIеззиг - дукха мохкаш а йоллаш, йовчан а йоацаш, Iуйранна къахьаппайолча моттигашкха лоам а доаллаш, малхбоалехьара гIала хьача боарапе мух а хьекхаш за хала а, фегара температура республике гIолла 21—26, Грозне 24 —25 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: 364051 г. Грозный-51 Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-00; редакторе воцх — 3-30-11; бехктехкхала секретара — 3-34-35, партийни вахара культура отделий 3-61-46, промышленноста отделе — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28, оказной отделий бухгалтерее — 3-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Республика проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: 364051, г. Грозный, ул. Ленина 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря—3-34-35; отделов партийной жизни и культуры 3-61-46, отдела промышленности — 3-42-30, отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии—3-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». проспект Революции 7/84.

Доазол дехьара

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЦХЬОАГIО ХИЛАР НИИСАГIА ЙОЛА НИКЪ ВА

Къулбехьен Вьетнамерча тIема фронташка хIанз латтача хьало бокъонна дог теша а деш баькъ «вьетнамизаце» вьетнамски тIема кIоага чура США хьалйоакхаргйоацилга. Шоай дукхалгеи киалгеи хилача шоашта нийсса кхи цхьаькхаш хила йиш йоацаш чуетташ американски бомбаш йоккхашкьа а, Хаикьа кортамукьален гераашцарча нахаша тIа-тIа дуккагIа мехка территори мукъа йоах. Фронта лини тIа-тIа дуккагIа гаргаух Сайгона. Стратегически гIулакхаш доархIаме йола Итенфилок яха районии центр патриоташа хьалацаро. «Монд» яхача французски газето белгалдаьккхачох, «Йоаккхалга дилача шоалагIа йола къулбехьеивьетнамски город Данаит ликхара кхераш сонбаьккхаб».

«ТIема котало йоаккхаргъьаьна ала йиш йолаш ше ца хилаол мукIарах даха ца йоалаш я, — яздо «Крисчен сайенс монитор» яхача газето. — Сайгонера американски штаб. Штабе лакхерча гIулакхаш тIа болча эпсараша хIанз каст-каста дувц тIом кхы дIахо бохьйлуш ца хилара». Цхьабаькъда, США-с хIанз а сайгонски режима оагIув тIемаши политически чIоагIа дьаллаоц.

РЮВ Хьана йолча революционни правительства доархIаме заявлени вьй Вьетнамера американски агрессивни тIом сопабарен машаю юхаоттабаен хьакъехьаоча дешах лаьца. Цу документо вьетнамски халкъа керттера бокъонаш IалашIьара тешам лу, дукха бала лайнача вьетнамски халктан тIа машаш оттабарга бода никъ хьахьох.

РЮВ ВРП заявлене ши пункт шоайла айхха вязаенна я. Царех цхьанне тIа дIадох вьетнамски халкъа дуьхьалара агресси сбийлата, Къулбехьен Вьетнамера бернна бIу арабоаккхилга, ДРВ-ша чуетта бомбаш социалистически блокаде дIайоаккхилга. ШолагIйола пункт Къулбехьен Вьетнамерча чучча гIулакхашта йоагIаш я. Нагахьа санна США белгала ший мукъагIа хилара йола вьетнамски халкъа бокъо хархIа а вьетнамски проблема машаоца къоастара дIенлашта переговораш е а безам болаш ала, йоах заявлени тIа, РЮВ ВРП США правительстваца барт вIаштIехьбиккха кийча я «Къулбехьен Вьетнам кач е коммунистически режим а, е американски марионеткий режим а ца йоллаш», кьаман бартаца Ханна йола правительство вIашагIйолла къулбехьенвьетнамски халкъа торо а лургйолаш. Дунен общественносто дикаэ хьаьлова къовсам лоаттабеча Вьетнамо машар дагахь леладу уж гIулакхаш.

МИЧА КХАЧА ГIЕРТ ТЕЛЬ-АВИВ

Укхаре хоамаш ух Гаргарча Малхбоаленера. Цхьа кIира хьалхагIа «Фантом» яхача израильски тIема самолетий йоакхийча соединенеша къаьхетам болаш бомбаш чуйиттай Ливанерчен Сиерчен маьрша бахача Iарбий юрташта. Бомбаш човнаш аьн бIаьш вахкнита да цу пиратски рейдех хьахиинар. ХIаьта укх тIеххьарча денош информационни агентстваша хоамаш ду Тель-Авиво Ливанеи Сирен доазонашта юкъера ший бIу дIахо алсам а боаккхаш, цу доазонашта боинетанкови бIу тIадоаш латташ хиларах...

Уж еррига агрессивни акцеш дуккха ха йоаццаш Мюнхене даьча довнна «жоп душ леладу гIулакхаш» да яхаш дувц сионистски пропаганда. Цу малхбоалетоашцоьн городе хиина хьашт доаза хIама массаненна а хоаш да, хIаьта из нахе хьла а хет. ТIеххьа цу хIаманина малагIа бехк ба лицасIча тайпара бомбаш чуеттаи латтача, Iарбий юрташка бахача маьршача наьха? Агресси маьрша баха нах боабелгеи палестински Сопротивлене организацеш гIулакхаш бахьан долаш да ала гIертлига дуьне халкъашта юкъерча права нормашта дуьхьала да, ООН Устава йогIча тайпара телхадар да, кха «жоп далара леладу гIулакхаш» яхараш метарлдоацаш бокъо йоацаш долга цхьа сацам дуккхаза а Израилага дIехайттача ООН Кхерамзален Совета сацамаш кхочаш ца яр да.

Израиле агрессивни гIулакхаша ООН-ерчар сахьовзадаьд дунен общественность эгIазйигай. Израильски тIема провокацеш соа чекха соцабара тIахьехаш беш йола резолюцин Кхерамзален Совет хьажийта дIачухенаи кхаь пачахьалкхаю — Сомале, Гвинея, Югославе. Цхьабакъда, Израила гадоаккхар а хиина дIаьттача ВIашагIкхийттача Штаташа вето юкъе а йоалаьь, из резолюци тIадоцарна аьккхар.

Гаргарча Малхбоаленера хьал кхы тIа а кхоккалуш латт, хIаьта тахан кхьметтел малхбузехьарча дукхача газеташта хетачох а «террористашцарча къовсамах» йоккъехьа ахоп хабараш тьадага а лувцаш, гучахьа довнала а ухаш ший гIоьвоахой ллахаш чаккъкха дага я Израиль. Вашингтона гадоахаш болча тель-авивски экстремистий цу тайпара никъ Гаргарча Малхбоаленерча машара чIоагIа кхерамо ба, иштта кхераме ба из массане юкъарча машара а.

В. ХАРЬКОВ, Ю. КОРНИЛОВ.

ВОВЗИЙТАШ ЙОЛА ЖЕТОН

Греце латтача НАТО салташта, фу хул - мел-хул а мича хов аьнна, бовзийташ йола жетонаш енний хIаранена. Кастта сувенираш а лоархIаш шоаш тIахьуьзача мехкарашта уж совгIата теле боахебенаб салтий. Геттара еза оалкхеш лоархIаш хиинай уж аьшкацгаш, Iувшача резинкачул дикка дуккагIа хеииеб уж хувцаре мах.

Цхьа кIезиге ха яьнначул тIехьагIа Эвноме, трактиршика Пандиона 16 шу даьннача йийк подаругай кач дадаш хиинад къонача яний совгIаташ. Из тайпа хоза совгIат шийга кхачар чIоагIа лоеш хиинай Эвноми а. Юхьера цунга а кхаьчад...

Укх тайпара нийсденнад из. Цхьа ший йоI Афине яхийтай Пандиона, трактирерча истолай хуш лаххха дагахь США къаман байракхилташ эшилга тIаддллад цо хуьнаш. Афине-рейсоан автобусецача моттиге Эвномена хьатIа а вена ше хьовзийтьа къоначи салтечо:

— Том Гувер яхаш ва со. Бетта бIаь доллар доаккх аз. Iувша резинка езий хьона? Гостинице сай къаьстта цIа да са. Сай ец сана дуккаеза сона хьо.

Ах бийса яьннача тIехьагIа цIакхьчай Эвноми. Шийх баьхка бехк цхьаа хиина дIаттIаийцар цо, ший враза гIадъахарах кIаж а ухаш енхар из — цуьна йоллаш лелаш металлически жетон из улларий цуй блузкана чухь.

Цул тIехьагIа Эвномеца хиннаш Том Гувер. Цхьа бутт баьнача гIолла кхьча база хьожаьаь из, цул тIедьагIа эскарера мукъаваьнна гражданскеи саг а хилия, ше ваьча гооде, топ кхуеса IомадаллIалца бераш когаш ца долхача Далласе, дIацIавадаь.

ДIахар бетташ. ГIайгIа еш хьежаш баIгIаш йоахх сагото данаш хьатIаэттар Пандиона мезала. Гаргара нах цуьна цхьакхара тайпа гIулакх ца леладеш сайяб, амсош лико а молеш гIайгIа хьжае лаьрхIд цо. Цхьа Эвноми из хIамаппа цек йоацаш. Томе шийна еннача знакал совгIа хоза кIеыж «ачха» цул. Дес омаси хьехар а лаь тIаьниш тIа диила бер а долаш яниий тIема Iаьдалаш долча яха аьнна ирваьнна из ХIаьнца да ше югарта аьина доаш деннка, из дог доацаш вола салте Том Гувер хьалохилга лийхар Эвноме.

— НАТО бIуна дукха ба цу тайпара тайпан цIераш йола малахах, — аьнна къонача капитана. — Хье цаI сорга Iо бехке.

ТIаккха бовзийташ йола знак капитанага дIа а кхоадаь, эхьхеташ аьлар Эвноме:

— Тома шинаар сона из — фу хул мел-хул а мича хов аьнна..

Капитана, жетон дIа а кIна, салтий картотекага хьожаргва ше аьнна дош делар. Цул тIехьагIа цхьа-цо «Iира даьннача гIолла тIема база, штабера воккхача сага Пандиона цIерагIа пакет дейзд Iадалаща. Эвномега, цхьа официальни письмо чу а доллаш.

«Бовзийташ йола хIаране жетон С444—63 Долорес а. Кхаьеар да из 1954 шера Фессалехьа а да. Машар безаш йола оалал хиларца дувзадеена НАТО гIулпахе дигад. Тхона хетачох, хьа бера да хила йиш йолаш дац из».

ГIулакх миштад аьлча, лоамашка лелача НАТО бIун вараш йоаллаш хиинаа салте Гувер. ХIаьта бовзийташ йола жетонаш хиинай салтий меттел, цар вайий а. Из — яьа жетон — к-кх Тома Эвномека енкар а. Вожаш санна жетон я-кх из а.

Къурдаш а деш велха волавелла воккха саг Пандион. Трактире истола гонахьа Iолайна вагIаь кхо грек. Цхьа доьй аьннадаш цхьанне а. ТIаккха къонахех цхьанне доакха «а-а дагоакха хIорг диллад. Цхьа минута яьннача гIолла кхы а чIоагIагIа доккха са дахкхах шолагIчо. Цу компанецарча кхоалагIчо хьал а гIетта цIепхашта аьнад:

— Со дIаводa, хIама аьлча шун политически нъамельашка ледуагIа безам болаш вац со...

Мартта Ларин.

СФ05219. Заказ № 7670.